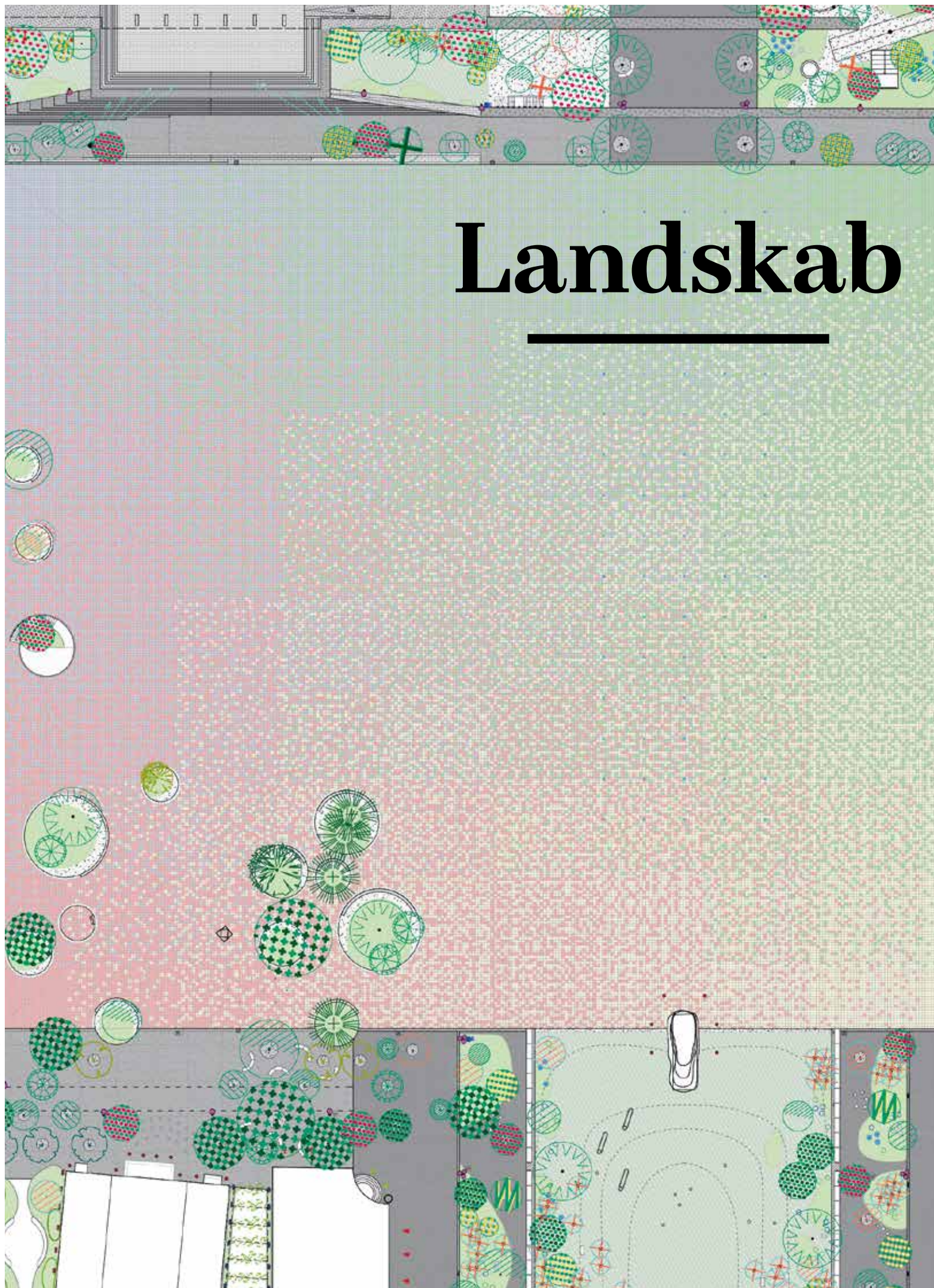

Landskab

Mærk rummet! Tre københavnske byrum

Jacob Fischer

I en tid, hvor der bliver kæmpet om at råbe højest, og hvor det gælder om at være først med at være anderledes, finder jeg roen ved at se ind i vores fælles arvegods: De klassiske byrum, som opstår mellem byens huse. Jeg genbesøger i mine tanker mindeværdige steder, der har henrykt mig: Venedigs Campo di Ghetto Nuovo med fem træer, fire travertinbænke, to brønde og en vandpost, og altid legende børn. Den Spanske Trappe i Rom, hvor tiden bare står stille. Eller Times Square i New York med sit evige leben. Men stillet over for opgaven at udpege en serie særligt betydningsfulde pladser, bliver jeg i det lokale, som man nu gør for tiden - og finder mine byrum i København. Tre ganske forskellige byrum, men med det aksiale, monumentet og rammen som fælles træk. Og så enkelheden naturligvis.

En formel plads

Et kvadrat indtegnet i en ottekant, der er gennemskåret af to akser med en nål af bronze i krydsningspunktet. Det er stærkt, og det er tænkt og tegnet. Her er ingen bænke at sidde på, ingen træer at gå i ly af. Ikke en disse. Men der er "bronzenålen", J.F. Salys imponerende rytterstatue. Jeg elsker at stå foran den spændstige krop og mærke magien fra 20 års arbejde med ler, gips, voks og bronze. Jeg kigger op og træder ydmygt et skridt tilbage. Ikke på grund af Frederiksstadens grundlægger Frederik V iklædt romerske gevandter, men det, der holder kongen oppe og giver ham værdighed: Den prægtige og stoiske hingst, hvis varme blod kan ses dunke i blodårer af bronze.

Amalienborg Slotsplads har et tydeligt hvælvet gulv, som skåret af en kugle og tegnet op af et mønster i brostenene, der dyrker kvadratet til det yderste. Helt formelt, symmetrisk og næsten uendeligt. Proportioneringen leger med skalaen, og facaderne driller. Først når jeg krydser pladsen og går mærkbart opad mod midten til rytterstatuen, hvorefter jeg igen går nedad mod facaderne, erkender jeg rummets sande størrelse. Og det er stort. Alligevel formår rytterstatuen at erobre rummet og gøre det til sit.

I 1750'erne tegner Nicolai Eigtved byplanen, byrummet og de tilsyneladende fuldstændigt ens palæer, som altid vil fremstå uens i solens strejflys pga. facadernes dybe relief. Pladsen er helt igennem velproportioneret i alle tre dimensioner og har så meget format, så meget overskud, at den giver plads til mig som menneske. Den råber ikke op, for det behøver den ikke. Den hvisker. Og det gør jeg også, helt intuitivt, som stod jeg andægtigt i et sakralt rum med en kuppel over, som i Frederikskirken ved siden af. Her på pladsen er det dog himlen, der danner det hvælvede loft, og mig, der har lyst til at lægge mig ned på de hårde brosten for at se på hesten i silhuet mod skyerne.

Et socialt torv

Om natten den 18. maj 1993 var der bål i gaderne omkring Sct. Hans Torv, som var ved at blive anlagt. En bunke chausstésten lå belejligt på torvets byggeplads og blev brugt som kasteskyts af demonstranterne, mens politiet valgte at svare igen ved at skyde efter benene. Chausstéstenene har nu fundet fred som belægning på torvet. Det er nu det, de egner sig bedst til.

Jørgen Haugen Sørensen's 40 tons tunge skulptur af opstablede granitstammer tynger det tæppe, som er trukket ud fra facaden og danner torvets gulv. Dermed opstår der en lunke, hvor det sprøjtende vand fra skulpturens indre samles og tæmmes. Tæppet kompenserer ved at bule op i en lille tue, hvor det eneste lindetræ, der blev bevaret, står tilbage. For at tuen ikke skal skride ud på cykelstien, bliver den behændigt holdt på plads af to granitplinte. Og så er der rejst en sylespids lysmast med forgyldt top. Det er professor Sven-Ingvar Anderssons delikate, næste dekadente, modspil til Haugen Sørensen's bastante skulptur med navnet "Huset der regner".

Amalienborg Slotsplads. Pladsen er helt igennem velproportioneret i alle tre dimensioner og har så meget format, så meget overskud, at den giver plads til mig som menneske. Foto/Photo: Jacob Fischer. Amalienborg Palace Square. The square is thoroughly well-proportioned in all three dimensions and is so grand and beautifully designed that it makes room for me, as a person.

I det udflydende og stærkt trafikerede byrum bliver energien tøjlet af stenskulpturen, der står i akse fra Nørre Allés nordlige fortov, og torvet strammes op og defineres af tæppet med Sven-Ingvars enkle vævning i granit. Det gamle lindetræ og de fire nye træer danner både en ekstra indramning og en blød buffer til facaderne.

Det virkede som et håbløst projekt, da Sven-Ingvar påtog sig opgaven med at transformere det diffuse byrum med sporvognsvendepladsen til et "sted". Men han løste det med et både poetisk, nærværende og minimalistisk værk, som jeg i dag betragter som Nørrebros sociale midtpunkt, faktisk Nørrebros hjerte. Så lidt skal der til, og det er så stærkt, at jeg ikke lader mig forstyrre af caféernes domænemarkering, markiserne, og de mange cykler. Turen rundt langs byrummets facader byder på en varieret oplevelse og en indføring i begrebet *signifikans*. I dette rum er der plads til alle, uanset om du ønsker at opholde dig udenfor, indenfor, midt på pladsen eller på kanten. Ønsker du at se eller blive set? Jeg foretrækker selv at sidde i ly på tuen under lindetræet, selvom der er lidt klistret.

En skjult have

Ind gennem én af de fire porte, og dér åbner sig en af byens små stille oaser. Her kan man sidde i læ af store rododendronmassiver og læse en bog eller ligge på græsset i æbletræernes sagte skygge og kysse en kæreste.

Den ydre ramme om haven ved Det Kgl. Bibliotek dannes af de tilknyttede facader på de to solide pakhuse Proviantgården og Tøjhuset og af Rigsarkivets elegante og transparente facade med vinduessprosser så tynde som hestehår. Den fjerde facade er Det Kgl. Biblioteks tidligere hovedbygning, tung og monumental. Den mellemste ramme består af teglmure i forskellige højder på tre af rummets sider, og den inderste ramme tegnes af lave avnbøghække. Langs den nordlige og laveste teglmur står en netop rekonstrueret allé af ranke paradisæbletræer, som erstatter den gamle og krogede generation af træer. Og mod biblioteksbygningen bliver avnbøghækken forstærket af en stammehæk af lind.

Så er rammen sat. Den skaber både baggrund, mellemgrund og forgrund med en dybde, der får rummet til at virke labyrintisk og overraskende trods den ordinære symmetriske opdeling i fire kvadranter på et gulv af grus. Rummet afsluttes opad med et hullet tag af flimrende løv fra noget så eksotisk for en byhave som birketræer, der står frit i kompositionen, som var de selvsåede. Men det er de ikke. Tilpas mange træer er gået ud siden 1914, så planens stramhed er opløst. Tidsfaktoren har ofte en gunstig og befriende effekt på landskabsarkitektoniske værker.

Her midt i byen er der en forunderlig ro. Den brydes kun af vandets højlydte plasken, som frembringes af Mogens Møllers otte meter høje skulptur, der er placeret i bassinet midt i haven, midt i aksernes krydsningspunkt. Det er en stemningsfuld byhave, der byder på staudebede, rosensamlinger og klatreplanter og det, der ellers skal til for at skabe et rart sted at opholde sig: masser af bænke. Du kan finde en plads i solen, i skyggen, i kroge eller for dig selv i denne skjulte have, hvor du sidder ned, fordi du læser, tænker eller snakker. Jeg lægger mig helst i græsset, der om sommeren er fuld af bellis.

Jacob Fischer, landskabsarkitekt MAA MDL, partner i LYTT Architecture. Uddannet fra Kunstakademiets Arkitekturskole (1995) og Billedkunstskolen i København (1986-88). Speciale i fredede anlæg og kulturarv, klimatilpasning og LAR-løsninger samt udvikling af byrumsinventar. Optaget af selvforsyning og basal fødevarerproduktion samt madlavning.

Foregående side: Bibliotekshaven. Her midt i byen er der en forunderlig ro. Den brydes kun af vandets højlydte plasken, som frembringes af Mogens Møllers otte meter høje skulptur. T.h.: Skt. Hans Torv. I dette rum er der plads til alle, uanset om du ønsker at opholde dig udenfor, indenfor, midt på pladsen eller på kanten. Fotos/Photos: Jacob Fischer. Previous page: the Library Garden. A peaceful space in the heart of the city. The calm is only broken by the loud splashing of the water produced by Mogens Møllers eight-metre-tall sculpture. Right: Skt. Hans Torv. This urban space has room for everyone, whether one prefers to be outside, inside, in the middle of the square or on the periphery.